

DESCOPERIRI MONETARE ROMANE IMPERIALE ÎN SATUL CHEIA (COM. TÂRGUȘOR, JUD. CONSTANȚA)

Gabriel TALMAȚCHI,
Anghel BARDAC

Valorificarea variatelor piese monetare aflate în diverse colecții particulare se constituie, alături de publicarea monedelor sau loturilor apărute în contexte arheologice, într-o necesitate deosebită pentru punerea în valoare, din punct de vedere științific, a tuturor datelor ce contribuie la buna aflare a realităților monetare specifice provinciei Moesia Inferior în perioada secolelor I-III p. Chr.*

*

CATALOG

1. CLAUDIUS

AE; As, tip C; 7 h; 9,69 g; 28 x 29 mm; figura 1, nr. 1.

Av : Capul lui Claudius orientat spre dreapta; legenda (TI . CLAV)DIVS . CAESAR . AVG . (P . M . TR . P . IMP.)

Rv : Minerva cu coif, drapată, avansând spre dreapta, cu o suliță în mâna dreaptă, iar în mâna stângă un scut; de o parte și de alta a personajului literele mari S C.

H. Mattingly, *Coins of the Roman Empire in The British Museum*, volume I, *Augustus to Vitellius with a Introduction and 64 plates*, London, 1923, p. 185, nr. 149, planșa 35, nr. 4.

Date: 41 p. Chr. ?; Roma.

2. ANTONINUS PIUS

AE; As; 12 h; 10,30 g; 23,5 x 25 mm; figura 1, nr. 2.

Av : Capul laureat al lui Antoninus Pius, orientat spre dreapta; legenda (ANTO)NINVS AVG PIVS P . P . TR . P . XI.

* Monedele de interes pentru noi fac parte din colecția particulară a celui de al doilea semnatar al prezentei note.

Rv : Personaj masculin, șezând pe un tron, orientat spre stânga; cu mâna stângă se sprijină pe o sulică, în timp ce cu mâna dreaptă ține o Victorie; legenda COS III; de o parte și de alta a tronului S C.

H. Mattingly, *Coins of the Roman Empire in the British Museum, volume IV, Antoninus Pius to Commodus, Catalogue of coins, appendix, addenda and corrigenda*, London, 1968, p. 293 (doar pentru tip avers).

H. Mattingly, E. A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage, vol. III, Antoninus Pius to Commodus, with historical Introduction and 16 plates*, London, 1930, p. 131 (doar pentru tip avers).

Datare: 147-148 p. Chr.

3. IULIA DOMNA

AR; Denar; 12 h; 3,10 g; 18 x 19 mm; figura 1, nr. 3.

Av: Bustul Iuliei, drapat, orientat spre dreapta; legenda IVLIA AVGVSTA;

Rv: Fortuna, dezbrăcată până la brâu, stând pe un tron, orientată spre stânga, ține în mâna dreaptă *cornucopia*, iar cu cea stângă o cârmă ce se termină cu un glob; legenda (F)ORTUNAE FELICI.

H. Mattingly, *Coins of the Roman Empire in the British Museum, volume V, Pertinax to Elagabalus with an Introduction and 97 plates*, London, 1950, p. 160, nr. 27, pl. 27, nr. 13.

Datare: 198-209 (sau mai exact 196-211); Roma.

*

Din datele pe care le deținem până în prezent, cunoaștem la Cheia atestarea unei așezări de epocă romană, cu un număr important de descoperiri arheologice izolate și monetare¹. Din categoria descoperirilor monetare izolate, de epocă romană poate fi amintit un *sestertius* de la împăratul Hadrianus (datat 119-138 p. Chr. și emis la Roma²), precum și o monedă, probabil colonială, emisă la Histria³. De asemenea, anterior monedelor de epocă romană pot fi amintite și alte descoperiri, ca de exemplu o monedă cu roata emisă de cetatea Histria în perioada secolului V a. Chr., respectiv o monedă geto-dacică de tip Vârteju București, ambele ca descoperiri întâmplătoare și aflate într-o colecție particulară⁴.

Cele trei monede prezentate în catalog ar aparține mai multor etape stabilite pentru prezența și circulația monedelor imperiale romane în Dobrogea⁵. Astfel, pentru prima etapă (14-96 p. Chr.), avem atestată prima monedă, cea de la Claudius. Cea de a doua monedă, de la Antoninus Pius ar aparține celei de a doua etape (96-192 p. Chr.), perioadă cunoscută în Dobrogea ca una de prosperitate economică, cu un nivel ridicat, fapt reflectat și în intensitatea circulației monetare. Celei de a treia etape (193-235 p. Chr.) i-ar corespunde ultima monedă din

¹ M. Bărbulescu, *Viața rurală în Dobrogea romană (sec. I-III p. Chr.)*, Constanța, 2001, p. 292, tabelul "Evidența descoperirilor în mediul rural din Dobrogea Romană (sec. I-III p. Chr.)", poziția 26.

² A. Vertan, G. Custurea, *Pontica*, 24 (1992), p. 386, nr. 1410.

³ M. Bărbulescu, R. Ocheșeanu, *Pontica*, 23 (1990), p. 228, nr. 64.

⁴ G. Talmațchi, *Pontica*, 35-36 (2002-2003), p. 366-367, nr. 10-11.

⁵ M. Bărbulescu, R. Ocheșeanu, *loc. cit.*, p. 240-242.

Pl. I; Sc. 2:1

catalogul nostru, emisă pentru Iulia Domna.

În privința contextelor de descoperire, datele se prezintă după cum urmează. Moneda de bronz care aparține împăratului Claudius a fost descoperită în anul 1986 cu prilejul săpării șanțurilor destinate introducerii unor conducte în localitate. Moneda din timpul împăratului Antoninus Pius a fost găsită în aceeași localitate, în cursul anului 1995, în gospodăria unui localnic. Denarul emis pentru Iulia Domna a fost găsit de un elev de la școala din localitate în imediata apropiere a așezării romane identificată în anul 2001 în apropierea gazoductului, în punctul „Casian”⁶. Așezarea pare a fi datată în cursul secolului IV p. Chr. pe baza monedelor descoperite⁷.

Înainte de a încheia atragem atenția asupra monedei lui Antoninus Pius, care nu apare în cataloagele de specialitate. Mai precis, reversul său nu apare în materialul catalogat în BMC IV, respectiv în RIC III. Tipul prezent pe avers-, atât portretul cât mai ales legenda (ANTONINVS AVG PIVS P . P . TR . P . XI.)-, îl cunoaștem datat la nivelul anilor 147-148 p. Chr. Credem cu deplin temei că ne aflăm în fața unui nou revers pentru tipul monetar analizat de noi.

În concluzie, toate cele trei emisiuni sunt „mici fragmente” din cantitatea importantă de nominal și numerar imperial roman de argint și bronz prezentă în provincia Moesia Inferior, în perioada cuprinsă între prima parte a secolului I și începutul secolului III p. Chr.

DISCOVERIES OF ROMAN IMPERIAL COINS IN THE VILLAGE OF CHEIA (DEP. TÂRGUȘOR, CONSTANȚA COUNTY)

Abstract

The authors present three coins discovered in the village of Cheia, dated in the period 1st – 3rd cent. A. D., minted in a workshop in Rome for Claudius I, Antoninus Pius and Iulia Domna. They show an areal aspect of monetary use in Roman Dobruja. A special attention is given to the bronze coin minted for Antoninus Pius, because though the avers type is known, the reverse is a novelty as regards the drawing. It does not appear in the BMC and RIC catalogues.

⁶ C. Băjenaru, *Cronica Cercetărilor Arheologice din România. Campania 2002*, București, 2003, nr. 45.

⁷ *Ibidem*.